مدیریت شهری
شماره ۵۵ تابستان ۹۸
No.55 Summer 2019
۲۷-۴۴
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۱۱/۳۰ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۸/۴/۳

توسعه گردشگری و بازساخت در مقاصد شهری (مطالعه موردی: شهر شیراز)

مهدی رمضان زاده لسبوئی*- دانشیار گروه جهانگردی، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران
نازنین تبریزی - استادیارگروه جهانگردی، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران.
محمّد رضا ضیمران- کارشناسی ارشد رشته مدیریّت جهانگردی، گرایش برنامه‌ریزی توسعه، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران.

چکیده

یکی از مباحث اساسی در جغرافیایی شهری و روستایی که تغییرات را در حوزه‌های مختلف کالبدی، اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی- فرهنگی و حتّی سیاسی- نهادی مدّ نظر قرار می‌دهد، پدیده بازساخت بوده و در ایران یکی از این کلانشهرها که فارغ از قابلیّت زندگی، دارای ظرفیّت بالای گردشگری نیز می‌باشد، شهر شیراز است. حال این‌که گردشگری از گذشته تاکنون به چه میزان در بازساخت شهر شیراز و زندگی ساکنین این شهر موثّر بوده و یا می‌تواند در آینده اثرگذار باشد، هدف این پژوهش است. این تحقیق بر اساس هدف کاربردی و بر اساس ماهیّت توصیفی است. ابزار بکار گرفته در این مطالعه، پرسشنامه است. جامعه آماری تحقیق را سرپرستان خانوار و کسبه شهر شیراز در مناطق یک، سه و هشت که دارای جاذبه‌های گردشگری هستند، تشکیل می‌دهند. نتایج نشان می‌دهد، گردشگری بر بازساخت‌های فیزیکی، اقتصادی و نهادی- سیاسی هر سه منطقه ۱، ۳ و ۸ اثرگذار بوده و بر بازساخت‌های اجتماعی- فرهنگی و زیست‌محیطی منفی داشته است.

واژه‌های کلیدی: توسعه، گردشگری شهری، بازساخت، شیراز

Tourism Development and Reconstruction in Urban Destinations (Case Study: Shiraz City)

Abstract

The findings revealed that the tourism growth within districts 1, 3, and 8 has positively impacted physical, economic, and organizational-political restructuring of those areas within the city of Shiraz, while it has no impact on socio-cultural and environmental restructuring of the city. This finding can be attributed to the way Shiraz policymakers make plans for the improvement of different aspects of the city. It seems that organizational-political restructuring can be regarded as the most influential dimension for the development of cities or countries across the world. Consequently, if necessary changes happen within policymakers' perspectives, and the employment of experts within the area of civil tourism, it can be expected that every dimension of restructuring happens within our country.

Key word: Tourism Development, Reconstruction, Urban Destinations, Shiraz City

* نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۹۱۲۶۳۴۳۱۰۸ ، رایانامه: m.ramezanzadeh@umz.ac.ir

۱- مقدمه

گردشگری شهری شامل یک صنعت است که مدیریّت و بازار انواع محصولات و تجارب به افرادی که دارای طیف گسترده‌ای از انگیزه‌ها، اولویّت‌ها و دیدگاه‌های فرهنگی و درگیر که در یک تعامل دیالتیک با جامعه میزبان هستند را نشان می‌دهد. حاصل این تعامل مجموعه‌ای از برآمد برای گردشگر، جامعه میزبان و صنعت است. گردشگری شهری تابع صفاتی همچون فرهنگی شامل جشنواره یا هنر، تاریخی، ورزشی، زندگی شبانه و خرید است که تماما می‌توانند گردشگری شهر باشند. چنانچه دسته‌های مختلف صورت‌های شهری و خدمات در خلق آراستن بازارهای گردشگری می‌توانند به‌کار گرفته شوند (Ashworth & Page, ۲۰۱۱:۳).

بازساخت را می‌توان به عنوان انتقال مفهوم تغییر به سوی نظم متمایز قابل توجّه و پیکربندی اجتماعی، اقتصادی و زندگی سیاسی در نظر گرفت (Soja & et al,۱۹۸۳: ۱۵۹). پدیده‌ی بازساخت شهری بازتاب تغییراتی است که متفاوت از تغییرات جزئی در گذشته، ساخت اقتصادی، اجتماعی و کالبدی شهرهای بزرگ را هدف خود قرار داده و تحت تاثیر آن ساخت جدیدی متفاوت از گذشته ایجاد می‌نماید (پاکشیر و صرافی،۱۳۸۶، ص ۱۳). بر اساس نظر ویلیامز و مونتاناری (۱۹۹۵)، غفلت نظری و تجربی گردشگری در زمینه مطالعه اثرگذاری بازساخت بر گردشگری شگفت‌آور است، این در حالی است که صنعت گردشگری خیلی از ویژگی‌هایی که مرکز بحث بازساخت هستند را نشان می‌دهد. این ویژگی‌ها شامل"گردشگری به عنوان یک حالت محصول غالب، سازماندهی مجدد فرآیند کار در پاسخ به افزایش سطح ارزش‌ها و رقابت، یک تغییر در رژیم انباشت و همزیستی مدل‌های متنوّع تولید است" (به نقل از Agarwal,۲۰۰۲:۳۱).

بحث بازساخت همه ابعاد یک جامعه نظیر جنبه‌های فیزیکی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیست‌محیطی و حتّی سیاسی را در بر می‌گیرد. حال این‌که بازساخت در کشور یا شهر و یا روستا رخ دهد می‌تواند ابعاد متفاوتی به خود بگیرد و اثراتی در سطح جامعه بر جای گذارد. اهمّیّت مبحث بازساخت در کلانشهرهای جهان و همین‌طور شهرهای با قابلیّت گردشگری بالا بیش از دیگر شهرها احساس می‌شود، چرا که کلانشهرها درگیر مشکلات کمبود زمین، نرخ بالای بیکاری، آلودگی زیست‌محیطی و معضلات اجتماعی و فرهنگی هستند و چنان‌چه این‌گونه شهرها دارای پتانسیل گردشگری باشند، این‌گونه مصائب و مشکلات شهری نمود بیشتری می‌یابد. یکی از کلانشهرهای کشور ما که قابلیّت بالای جذب گردشگر را دارا می‌باشد، شهر شیراز است. از آن‌جایی که شهر شیراز یکی از مقاصد اصلی گردشگران خارجی و داخلی کشور است و از طرفی آثار تاریخی گردشگری این شهر عموما در مرکز و بافت‌قدیمی شهر واقع شده‌اند، لذا گردشگری شهری شیراز با نقاط‌ضعف، چالش‌ها و محدودیّت‌های کالبدی، اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی روبروست، که می‌توان به مواردی از جمله کمبود سیستم حمل‌ونقل عمومی مختصّ گردشگران در طول شبانه‌روز، مشکلات فرهنگی در برخورد با گردشگران به دلیل همجواری اکثریت سایت‌های گردشگری با محلّه‌های قدیمی شهر، خیابان‌های باریک منتهی به اماکن گردشگری و حجم ترافیک در طول روز خصوصا در فصل شلوغ گردشگری، کمبود وجود پارکینگ در نزدیکی این اماکن، و... اشاره کرد. چنانچه در طرح جامع گردشگری استان فارس آمده است: "مقاصد گردشگری فرهنگی مستقر در شهر شیراز نیز علاوه بر بهره‌گیری از امکانات توسعه زیرساخت‌های شهری با مشکلات زیست‌محیطی شهر شیراز از جمله ترافیک شدید در دسترسی‌ها، عدم جای پارک مناسب و ... همگام شده است (اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان فارس، ۱۳۸۹،ص۱۷۸). لذا ضرورت پژوهش در زمینه اصلاح و نوزایش (بازساخت) شهری شیراز به دو دلیل آماده‌سازی زیرساخت‌های گردشگری،

ساماندهی و برنامه‌ریزی پذیرش گردشگران در جهت رضایت هرچه بیشتر آن‌ها و در نهایت منتفع شدن افراد ساکن شیراز از جریان بازساخت، به‌وضوح احساس می‌شود. از این‌رو پرداختن به توسعه گردشگری شهری شیراز با رویکرد بازساخت هدف این پژوهش است. حال سوالی که مطرح می‌شود این است که، آیا بین رشد گردشگری در شهر شیراز و بازساخت رابطه ای وجود دارد؟ و همچنین گردشگری بر کدام‌یک از ابعاد بازساخت (کالبدی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیست‌محیطی و سیاسی) تاثیر بیشتر گذاشته است؟

۲- مبانی نظری

۲-۱-بازساخت و ابعاد آن

شروع دوره بازساخت از اواخر قرن نوزدهم میلادی بود، تا یک اندازه به عنوان ابزاری برای گریز از نزاع‌طلبی طبقه کارگر، تولید صنعتی غیرمتمرکز داخل حلقه‌های درون صنعتی سابق و مراکز ماهواره‌ای هم‌چون گِری ، اس تی. لوئیس شرق و پُنتیاک (Soja & et al,۱۹۸۳: ۱۹۷). بازساخت اصطلاحی است که فرآیندهای مختلف اجتماعی- اقتصادی را شامل می‌گردد. در اقتصادهای غربی، بازساخت شهرها از طریق "انباشت انعطاف‌پذیر" که توسط نیروی تولید و قرار دادن سرپرستی نهادی- سیاسی بر نظام جدید تجمع هدایت شده، می‌باشد. قضیّه بازساخت ممکن است برای توضیح تغییرات اجتماعی قابل‌توجّه مورد استفاده قرار گیرد (Soja & et al,۱۹۸۳, Pacione,۱۹۹۲, Agarwal,۲۰۰۲, Rafail, ۲۰۱۶). هم‌چنین بازساخت قادر است به معنی "تغییرات رخ داده یا در حال وقوع در یا مابین بخش‌های تشکیل‌دهنده اقتصادی" باشد (Pohlmann, ۱۹۹۴, Firman, ۱۹۹۸). مبحث بازساخت در اقتصادهای شهری امروزه تنها در مقیاس‌ها و جزئیات متفاوت است، به‌ویژه به این دلیل که مفهوم‌ها اکنون جهانی هستند و محدود به محل، ناحیه و یا کشور نمی‌شوند (White, ۱۹۹۸:۲). روند بازساخت شهری با خود خیلی از تغییرات، در قالب مزاحمت از فعّالیّت‌های ساخت‌وساز، یک دگرگونی در ساختار امکانات و تغییر یافتن در ساختار جمعیّتی را موجب می‌شود. فعّالیّت‌های افراد درگیر شده ممکن است تغییر کند. این دگرگونی ممکن است با این واقعیّت که در زمان بازساخت برخی از امکانات غیرقابل دسترس هستند (به عنوان مثال بسته شدن موقتی خیابان‌ها)، وابسته باشد، یا با حقیقتی که مصالح و اجناس مغازه‌ها تغییر کرده است. علاوه بر این، این احتمال وجود دارد که دوستان نزدیک و همسایه‌ها به دیگر مناطق بروند و افراد جدید به محلّه مورد بازساخت قرار داده شده، وارد شوند. همه این عوامل ممکن است، گرایش و پیوستگی محلّه را از ساکنین مستقر تحت تاثیر قرار دهد (Van Bekhoven & Van Kempen, ۲۰۰۳:۸۵۸).

سوجا (۱۹۸۷)، جزئیات ذیل را در مورد مفهوم بازساخت ارائه می‌دهد: بازساخت به معنی اتّصال در گرایش‌های عام و تغییر به سمت یک نظم متفاوت قابل‌توجّه و پیکربندی زندگی اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است. بنابراین تداعی یک رشته از درهم شکستن و ساختن مجدد، ساختارشکنی و تلاش مجدد ناشی از عدم صلاحیّت معیّن، یا نقاط ضعف در ایجاد نظم که مانع سازگاری‌های عرفی و تغییر ساختاری قابل‌توجّه به جای، بازساخت ریشه در بحران‌ها دارد و یک کشمکش رقابتی میان قدیم و جدید، میان یک نظم جانشین شده و برنامه‌ریزی شده است (Soja & et al,۱۹۸۳: ۱۷۸ به نقل از Brenner, ۲۰۰۹: ۶۲). همکاری در بازساخت شهری به صورت خودکار اتّفاق نمی‌افتد. محرّک‌ها و راه‌های انتخاب شده از کار با یکدیگر می‌تواند از اهمّیّت بالایی برای مسیر روند همکاری و تدوین دستور کار بازساخت و اجرای آن‌ها برخوردار باشد (Kokx, & Kempen, ۲۰۰۹:۱۲۳۵). سیاست جدید در ساخت اساسی شهرها هدف‌گذاری شده است: نشاط اقتصادی و اجتماعی شهر به وسیله کاهش بیکاری، افزایش توانایی معیشت زندگی،

امنیّت عمومی و کارآفرینی در بدترین محلّه‌ها از شهرها بایست افزایش یابد. در داخل این به اصطلاح سیاست شهرهای بزرگ، سیاست بازساخت شهری به ویژه در بازساخت محیط کالبدی مورد هدف واقع شده است Van Bekhoven & Kempen, ۲۰۰۳:۸۵۹)).

۲-۲-گردشگری و بازساخت شهری

انگیزه‌ها برای گام نهادن در بازسازی شهری متنوّع است. آن‌ها ممکن است به شکل بخشی از دستور کار دولت برای توسعه مجدّد فرهنگی یا اقتصادی باشد، به عنوان وسیله‌ای برای جذب سرمایه‌گذاری و گردشگری، یا نوزایش طرح‌ها که ممکن است یک روش ابتکاری بنیادی برای بهبودهای زیست‌محیطی گسترده‌تر و توسعه‌های زیربنایی باشد .(Smith, ۲۰۰۶:۲) برخی از انواع خاص حوزه‌های گردشگری به خصوص با کوشش‌های دوباره‌سازی (توسعه مجدّد) ، باز زنده‌ساختن یا احیا کردن نواحی شهری همپیوند است. در چنین مواردی است که یک اِلمان از حوزه ساخت دست بشر به‌طور طبیعی بدل به بخشی از ویژگی ذاتی مکان می‌گردد (کریگ- اسمیث و فِگنس ، ۱۹۹۵؛ به نقل از (Griffin, et al, ۲۰۰۸:۴۲ . بر اساس نظر لَو (۱۹۹۳)، چهار عامل شهرها را به سمت توسعه گردشگری سوق داده است: ۱. کاهش فعّالیّت‌های تولیدی ایجاد شده طولانی؛ ۲. نیاز به ساخت فعّالیّت‌های جدید اقتصادی یا پوشاندن بیکاری بالا؛ ۳. ادراک از گردشگری به عنوان یک صنعت رو به رشد؛ ۴. امید به آن‌که توسعه گردشگری در بازسازی و تجدید حیات هسته‌های شهری نتیجه‌بخش خواهد بود (لَو، ۱۹۹۳: ۱؛ به نقل از (Chang, et al, ۱۹۹۶: ۲۸۶ . به گفته استیونسون (۱۹۹۸)، سبک‌های توسعه مجدّد درونی شهرها از اواخر قرن بیستم، از مکان‌های بازار جشنواره به حوزه‌های فرهنگی به‌صورت یک طیف از استراتژی‌های گردشگری که شامل برخی از دستکاری در ساخت محیطزیست و تمرکز بر روی طیف وسیعی از فعّالیّت‌های هنری، تفریحی، اوقات‌فراغت و سبک زندگی و منابع و امکانات، بدل ونمایان گردید .(۱۹۹۸:۱۰۲) استراتژی‌های بازساخت شهری اغلب بر جذب طبقه خلّاق از میان دیگران، بازگشت به هسته مراکز شهر از طریق ارائه امکانات رفاهی و ایجاد محلّه‌های ممتاز تمرکز می‌کنند. از آن‌جا که تفریح و گردشگری به مهم‌ترین هزینه پرداختی مصرف‌کنندگان تبدیل شده، به همین دلیل تمرکز بر بازسازی شهری نیز صورت گرفته است .(Heying & et al, ۲۰۰۶:۱۰۱-۱۰۲)

۳-پیشینه تحقیق

رافایل (۲۰۱۶) در پژوهش خود با عنوان (اعتراض در شهر: بازساخت فضایی شهری و اختلاف عقیده در نیویورک، ۱۹۶۰- ۲۰۰۶) اذعان دارد تغییرات قابل‌توجّه، در جایی که اعتراضات در طول زمان در آن مکان رخ داده است در فضاهایی که سلطه سازمانی شکل گرفته و باعث ایجاد محوطه‌های خصوصی سازمانی یا بنگاهی در مجاورت یا داخل مکان‌های عمومی شده است، شدّت یافتن اعتراضات در طول زمان را تجربه کرده‌اند. محیطزیست ساخته شده و روابط اجتماعی ایجاد شده از آن، از اختلاف عقاید قدرت تاثیر پذیرفته است. ژانگ (۲۰۱۳) در تحقیق (بازاندیشی توسعه شهری و بازساخت جهانی شدن شانگهای: نمونه مطالعاتی اثرات ناپایدار قطار سریع‌السیر در نزدیکی جوامع حاشیه روستایی جنوب غربی شانگهای) به بازاندیشی شهری و بازساخت جهانی شدن- تغییرات اجتماعی- زیست‌محیطی می پردازد. نتایج این پژوهش نشان می دهد برهم خوردن یکپارچگی محیطزیست و قابلیّت زندگی جوامع بعد از ساخت‌وساز به سبب حداقل سه جنبه از مشکل ناکارایی حکومت، نقص در قانون‌گذاری و نقص در برنامه‌ریزی است. بازاندیشی در بازساخت شهرسازی شهر مساله‌ای است که باید مابین مدرن‌سازی و حسّ نوستالژی مردم از گذشته رابطه برقرار کند. کِراگس (۲۰۰۸) در پژوهش خود تحت عنوان (گردشگری و نوزایش شهری: یک تجزیه و

تحلیل از ادراک، رفتار و تجربه در کوایز سلفورد) به بررسی گردشگری- احیای شهری می پردازد نتایج تحقیق او نشان می دهد ویژگی‌های مربوط به محیط فیزیکی و اِلمان‌های مقصد برای بسیاری از افراد بازدیدکننده رضایت‌بخش تلقی شدند. افراد امکانات خرید (المان‌های ثانویّه)، عنصر آب (المان اصلی) و جذّابیّت و پاکیزگی در مقصد را دوست داشتند. امّا افراد حمل‌ونقل عمومی به اسکله، قیمت مواد غذایی و نوشیدنی، رستوران با کیفیت خوب، آب‌وهوا، و علامت‌های مقصد را مطلوب ندانستند. آگاروال (۲۰۰۲) در مقاله خود با عنوان بازساخت گردشگری استراحتگاه چرخه زندگی سواحل) به بررسی چرخه زندگی باتلر - بازساخت فیزیکی پرداخته است و نتایج پژوهش حاکی است از اثبات روابط نظری مابین چرخه زندگی سواحل و بازساخت می باشد. کاهش بازدید از سواحل متاثّر از نیروهای داخلی و خارجی و وضعیّت‌های تشدید رقابت‌پذیری اخیر در بازار است. انحطاط یک تهدید مداوم است که ناگزیر با دوره چرخه حیات یا با یک دوره تحوّل (فاز سرمایه‌گذاری) ویژه وابسته و همپیوند است.

علی اکبری و همکاران، (۱۳۹۴) در پژوهش خود (نقش اقتصاد محلّی در جریان مازاد و بازساخت نظام شبکه منطقه‌ای، مورد: استان کرمان) به این نتایج دست پیدا کرده اند: ویژگی بارز در نیم قرن اخیر، تمرکز آشکار جمعیّت در مادر شهر اصلی و نخست شهر ناحیه (کرمان) با درجه برتری در نظام شهری بوده است. مرکز سلطه اقتصادی (مادر شهر ناحیه)، با سرمایه‌گذاری‌های قابل‌توجّه و جذب مازاد اجتماعی، فعّالیّت و جمعیّت بیشتر، روند برتری خود را تثبیت می‌کند و در انباشت ثروت و تمرکز فعّالیّت‌های اداری، اقتصادی و جمعیّتی همچنان ادامه دارد. اگرچه برخی از شهرها به آستانه جمعیّتی شهرهای میانی دست یافته‌اند، امّا باید اذعان داشت که تغییرات چندان مهمّی در عرصه اقتصادی اتفاق نیفتاده و گذار از این فرآیند برای بازساخت نظام شهری به عوامل ویژه و قدرتمندی بستگی دارد که توازن و تعادل میان تولید و مازاد و جذب واقعی آن را در شبکه میسّر سازد.

۴- روش و منطقه پژوهش

۴-۱- روش تحقیق

روشی که برای این پژوهش بکار برده شده، کمّی است که بر اساس هدف کاربردی و ماهیّت آن توصیفی- تحلیلی است. ابزار بکار گرفته در این مطالعه، پرسشنامه می‌باشد. جامعه آماری تحقیق را سرپرستان خانوار و کسبه‌های شهر شیراز در مناطق شهری که دارای جاذبه گردشگری می‌باشند، تشکیل می دهند. بر این اساس، مطالعه بر روی مناطق اصلی گردشگری شیراز که شامل سه منطقه از مناطق یازدگانه شهرداری شیراز می‌باشند (مناطق یک، سه و هشت) صورت پذیرفت.

روش نمونه‌گیری در این پژوهش، روش تصادفی ساده در دسترس انتخاب شده است. بر این مبنا، تمام اعضای جامعه آماری مناطق دارای ظرفیّت گردشگری شهری شیراز (مناطق یک، سه و هشت) از شانس برابر برای انتخاب شدن برخوردارند. نمونه‌گیری برای این پژوهش، بر مبنای آزمون کوکران انجام شده است. تعداد ۳۰۰ پرسشنامه در مناطق توزیع گردید که بر این اساس تعداد ۲۴۰ پرسشنامه مورد قبول قرار گرفت.

جهت روایی پرسشنامه، سوال‌ها از مبانی نظری استخراج گردید و با استفاده از نظرات اساتید دانشگاه در ارتباط با گردشگری و جغرافیای شهری در ارتباط با این حوزه، اصلاحات اعمال گردید. برای محاسبه یا تعیین پایایی پرسشنامه نیز، از ضریب آلفای کرونباخ که از دقت بالایی برخوردار است، استفاده شده است.

۴-۲- مدل مفهومی تحقیق

در مدل مفهومی تحقیق حاضر، مقوله رشد و توسعه گردشگری به عنوان متغیّر مستقل و مقوله بازساخت به عنوان متغیّر وابسته در دو سر طیف مدل قرار گرفته‌اند.

جدول ۱: محاسبه آلفای ضریب کرونباخ از سوال‌های پرسشنامه

(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه)

	بازساخت فیزیکی	بازساخت اقتصادی	بازساخت اجتماعی- فرهنگی	بازساخت زیست‌محیطی	بازساخت نهادی- سیاسی	سطح توسعه گردشگری
تعداد سوال‌ها	۱۲	۱۰	۱۰	۸	۶	۹
آلفای کرونباخ	۰,۷۶۹	۰,۸۲۷	۰,۷۵۷	۰,۵۳۲	۰,۷۸۰	۰,۸۲۸

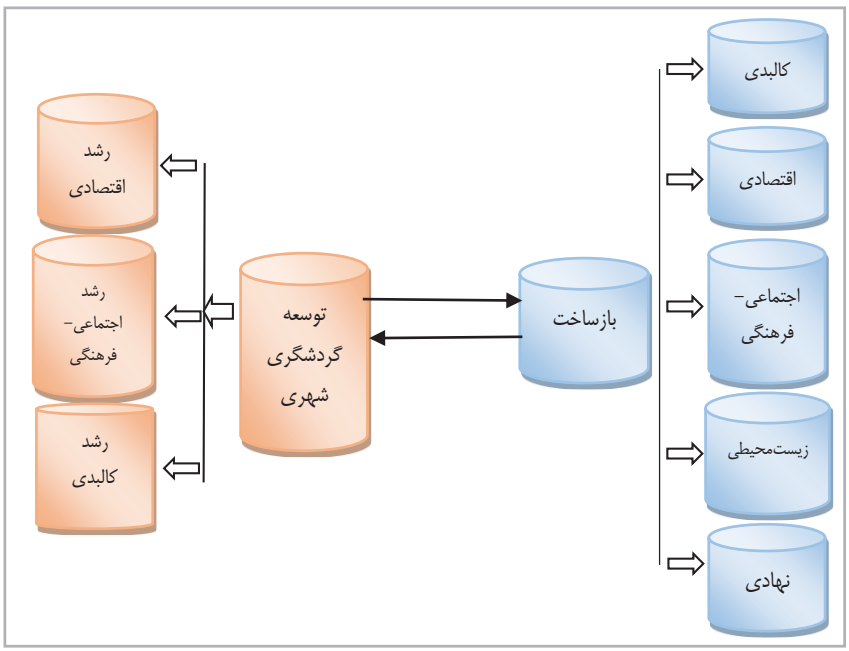

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق، (منبع: محقّق، ۱۳۹۶)

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۵ تابستان ۹۸
No.55 Summer 2019

۴-۳-فرضیّه‌های پژوهش

۴-۳-۱- فرضیّه اصلی تحقیق

- بین گردشگری شهری و بازساخت شهر شیراز رابطه معناداری وجود دارد.

۴-۳-۲-فرضیّه‌های فرعی تحقیق

۱) میان رشد گردشگری شیراز و بازساخت کالبدی (فیزیکی) رابطه معناداری وجود دارد.

۲) بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت اقتصادی رابطه معناداری وجود دارد.

۳) میان رشد گردشگری شیراز و بازساخت اجتماعی- فرهنگی رابطه معناداری وجود دارد.

۴) بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت زیست‌محیطی رابطه معناداری وجود دارد.

۵) میان رشد گردشگری شیراز و بازساخت نهادی رابطه معناداری وجود دارد.

۴-۴-معرّفی منطقه مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه این پژوهش، مناطق ۱، ۳ و ۸ شهر شیراز به دلیل وجود مکان‌های گردشگری تاریخی و جدید در این مناطق و حضور گردشگران در این منطقه‌ها به واسطه دارا بودن جاذبه‌های گردشگری در نظر گرفته شده است. شهر شیراز نه تنها به عنوان مرکز استان، بلکه به عنوان یکی از کلانشهرهای ایران و یکی از مراکز شهری مهم در جنوب کشور حائز اهمّیّت است. شکل ۲، موقعیّت محدوده مطالعاتی در گستره فضایی شهر شیراز را نشان می‌دهد. بر این اساس؛ همان‌گونه که در

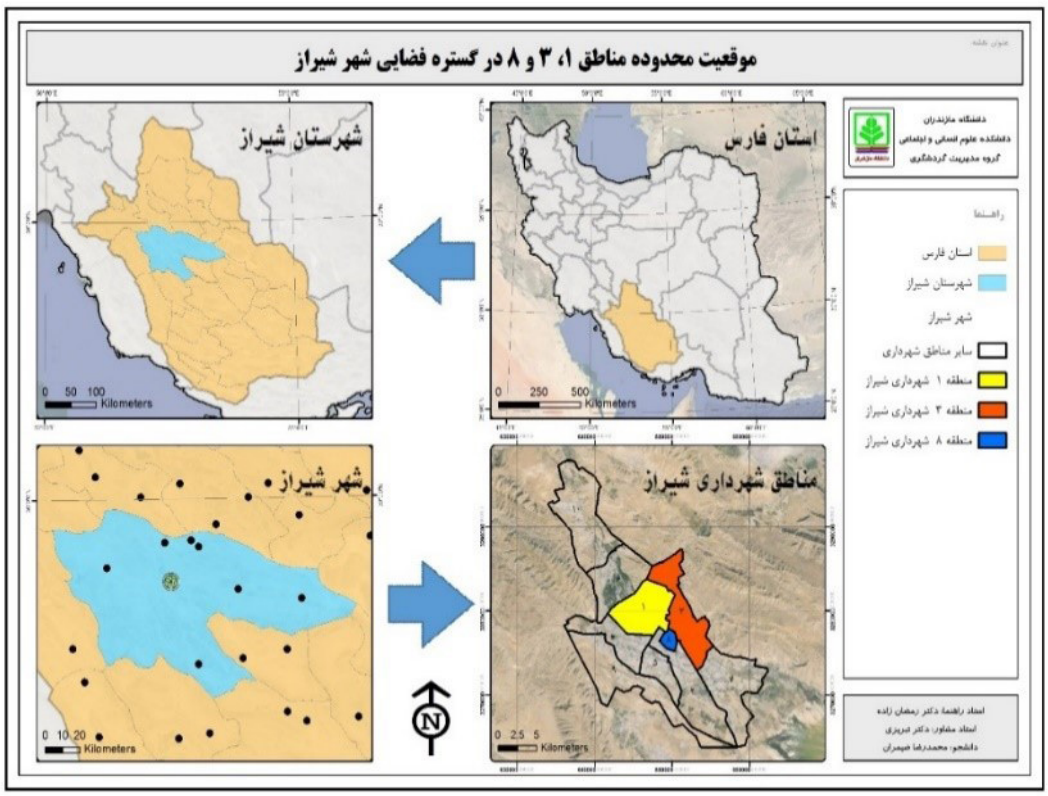

شکل ۲: موقعیّت محدوده مطالعاتی در گستره فضایی شهر شیراز

تصویر به وضوح قابل مشاهده است، مناطق ۱، ۳ و ۸ شهر شیراز چسبیده به هم و در کنار یکدیگر واقع شده‌اند.

۵- تجزیه و تحلیل داده ها

۵-۱-یافته‌های توصیفی

بررسی نتایج استخراج شده از پرسشنامه‌ها نشان می‌دهد؛ تعداد ۱۸۹ نفر مرد و ۵۰ نفر زن پاسخ‌دهنده بوده‌اند که از این میان ۷۹ درصد را مردان و ۲۱ درصد را زنان شامل می‌شده‌اند. سنّ پاسخ‌دهندگان به شش رده سنّی تقسیم شد که بر این اساس تعداد ۱۶ نفر ۲۰ سال و کمتر، تعداد ۸۷ نفر ۲۱ تا ۳۰ سال، تعداد ۶۹ نفر ۳۱ تا ۴۰ سال، تعداد ۳۵ نفر ۴۱ تا ۵۰ سال، تعداد ۲۵ نفر ۵۱ تا ۶۰ سال و تعداد ۶ نفر ۶۱ سال به بالا بوده‌اند. بررسی نتایج آمار نشان می‌دهد؛ ۴۳,۱ درصد از پاسخ‌دهندگان زیردیپلم و دیپلم، ۲۱,۳ درصد فوق‌دیپلم، ۳۰,۱ درصد لیسانس و ۵,۴ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر بوده‌اند. در ارتباط با وضعیّت تاهل نمونه آماری، آمار تعداد ۱۳۶ نفر متاهل و ۱۰۴ مجرد را نشان می‌دهد. بررسی آمار پاسخ‌دهندگان نشان می‌دهد؛ ۹۷,۹ درصد شاغل و ۲,۱ درصد بیکار بوده‌اند. دلیل میزان بالای شاغلین، توزیع بیشتر پرسشنامه‌ها میان کسبه و مغازه‌داران در محدوده‌های مکان‌های گردشگری و تفریحی سه منطقه شهری مورد مطالعه در شیراز بوده است. از میان شاغلین ۹۳,۳ درصد دارای شغل آزاد، ۵,۸ درصد سایر و ۰,۸ درصد دارای شغل دولتی بودند.

۵-۲- یافته‌های استنباطی

۵-۲-۱- اثر گردشگری بر بازساخت فیزیکی منا طق

به اذعان پاسخ‌دهندگان در ارتباط با بحث اثر گردشگری بر بازساخت فیزیکی مناطق، مولّفه

جدول ۲: ادراک جامعه آماری از اثرات گردشگری بر بازساخت فیزیکی

(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

	مولّفه‌ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	میانگین فریدمن	رتبه
سطح ادراک از اثر گردشگری بر بازساخت فیزیکی	۱- گردشگری موجب زیباسازی منطقه	۲۱,۲	۲۸	۳۰,۵	۱۵,۷	۴,۷	۲,۵۵	۳,۷۳	۲
	۲- گردشگری موجب شبکه ارتباطی مناسب شهری در منطقه	۲۱,۱	۳۰,۴	۳۱,۶	۱۴,۸	۲,۱	۲,۴۶	۳,۵۵	۳
	۳- گردشگری باعث ایجاد زیرساخت‌های جدید در منطقه	۲۵,۲	۲۶,۵	۳۳,۶	۱۲,۲	۲,۵	۲,۴۰	۳,۴۴	۵
	۴- گردشگری باعث ایجاد مسیرهای ویژه پیاده‌روی در منطقه	۲۸,۵	۲۷,۲	۲۷,۶	۱۴,۲	۲,۵	۲,۳۵	۳,۳۲	۶
	۵- گردشگری موجب فضاسازی و ایجاد پارک	۲۳,۳	۲۹,۷	۳۰,۵	۱۳,۱	۳,۴	۲,۴۴	۳,۴۹	۴
	۶- گردشگری موجب ترمیم و حفاظت از مکان‌های قدیمی در سطح منطقه شهری	۲۱	۳۰,۷	۳۷	۸,۸	۲,۵	۲,۴۱	۳,۷۴	۱

جدول ۳: ادراک جامعه آماری از اثرات گردشگری بر بازساخت اقتصادی

(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

	مولّفه‌ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	میانگین فریدمن	رتبه
سطح ادراک از اثر گردشگری بر بازساخت اقتصادی	۱- گردشگری موجب بهبود وضعیّت شغلی در منطقه	۳۵,۶	۲۵,۸	۲۶,۷	۸,۹	۳	۲,۱۸	۳,۲۳	۴
	۲- گردشگری موجب ایجاد شغل‌های جدید و افزایش تنوّع شغلی در منطقه	۳۲,۶	۳۰,۹	۲۶,۳	۶,۴	۳,۸	۲,۱۸	۳,۱۶	۵
	۳- گردشگری موجب ایجاد شغل برای زنان و جوانان در منطقه	۳۷,۱	۳۷,۱	۱۶,۵	۶,۳	۳	۲,۰۱	۲,۸۳	۶
	۴- گردشگری موجب اشتغال در بخش تولیدات صنایع‌دستی	۲۹,۸	۲۵,۱	۲۸,۵	۱۲,۳	۴,۳	۲,۳۶	۳,۵۸	۳
	۵- گردشگری موجب کسب درآمد برای منطقه	۲۶,۵	۲۹,۹	۲۶,۹	۱۰,۷	۶	۲,۴۰	۳,۶۰	۲
	۶- گردشگری موجب ایجاد شغل در بخش هتل‌داری و رستوران‌داری در منطقه	۱۶,۵	۱۶,۱	۳۴,۳	۲۴,۶	۸,۵	۲,۹۲	۴,۵۹	۱

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۵ تابستان ۹۸
No.55 Summer 2019

جدول ۴: ادراک جامعه آماری از اثرات گردشگری بر بازساخت اجتماعی- فرهنگی
(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

	مؤلفه‌ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	میانگین فریدمن	رتبه
سطح ادراک از اثر گردشگری بر بازساخت اجتماعی- فرهنگی	۱- گردشگری موجب تغییرات فرهنگ بومی در منطقه	۳۵,۳	۲۸,۱	۲۸,۹	۵,۱	۲,۶	۲,۱۱	۳,۲۱	۴
	۲- گردشگری موجب از بین رفتن هویّت فرهنگی در منطقه	۳۲,۸	۳۹,۷	۱۸,۱	۵,۲	۴,۳	۲,۰۹	۳,۱۲	۵
	۳- گردشگری موجب احساس غرور ساکنین بومی در منطقه	۲۳,۹	۲۳,۵	۲۹,۱	۱۶,۱	۷,۴	۲,۶۰	۳,۸۸	۲
	۴- گردشگری موجب حفظ و احیای تولیدات صنایع‌دستی در منطقه	۱۷,۹	۲۸,۴	۳۴,۱	۱۴,۸	۴,۸	۲,۶۰	۳,۹۸	۱
	۵- گردشگری موجب افزایش ناهنجاری‌های اجتماعی در منطقه	۳۸,۸	۳۰,۲	۱۹	۷,۳	۴,۷	۲,۰۹	۳,۰۶	۶
	۶- گردشگری موجب افزایش تعلّقات مکانی و ماندگاری جمعیّت در منطقه	۲۲,۴	۳۰,۲	۳۳,۶	۸,۲	۵,۶	۲,۴۴	۳,۷۵	۳

گردشگری موجب ترمیم و حفاظت از مکان‌های قدیمی در سطح منطقه شهری شده است، با میانگین (۳,۷۴) در رتبه اوّل قرار دارد.

۵-۲-۲- اثر گردشگری بر بازساخت اقتصادی مناطق

نتایج آزمون فریدمن در رابطه با اثرات گردشگری بر بازساخت اقتصادی بیانگر این مدعاست که از میان سوالات، گزینه گردشگری موجب ایجاد شغل در بخش هتل‌داری و رستوران‌داری در منطقه با میانگین (۴,۵۹) در جایگاه اوّل قرار دارد.

۵-۲-۳- اثر گردشگری بر بازساخت اجتماعی- فرهنگی مناطق

ساکنین و کسبه در خصوص اثرات گردشگری بر بازساخت اجتماعی- فرهنگی مناطق، مولّفه گردشگری موجب حفظ و احیای تولیدات صنایع‌دستی در منطقه با میانگین (۳,۹۸)، مولّفه گردشگری موجب احساس غرور ساکنین بومی در منطقه با میانگین (۳,۸۸) را در رتبه بعدی مهم‌ترین مولّفه‌های اثر اجتماعی- فرهنگی گردشگری دانسته‌اند.

۵-۲-۴- اثر گردشگری بر بازساخت زیست‌محیطی مناطق

آمارهای برگرفته از پرسشنامه‌ها بیانگر این موضوع است که بیشترین اثر گردشگری بر بازساخت زیست‌محیطی، مربوط به مولّفه گردشگری موجب افزایش ترافیک شهری در منطقه با میانگین (۴,۲۱) است.

۵-۲-۵- اثر گردشگری بر بازساخت سیاسی- نهادی مناطق

نتایج نظرسنجی از ساکنین و کسبه مناطق در خصوص اثر گردشگری بر بازساخت سیاسی- نهادی این مطلب را نشان می‌دهد که از میان

جدول۵: ادراک جامعه آماری از اثرات گردشگری بر بازساخت زیست‌محیطی
ر(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

	مولّفه‌ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	میانگین فریدمن	رتبه
سطح ادراک از اثر گردشگری بر بازساخت زیست‌محیطی	۱- گردشگری موجب افزایش ترافیک شهری در منطقه	۱۸,۶	۱۷,۸	۲۷,۵	۱۹,۵	۱۶,۵	۲,۹۷	۴,۲۱	۱
	۲- گردشگری موجب برهم خوردن آرامش شهروندان منطقه	۳۰,۵	۲۳,۷	۳۱,۴	۱۰,۶	۳,۸	۲,۳۳	۳,۱۴	۵
	۳- گردشگری موجب بهبود وضعیّت زیست‌محیطی منطقه	۲۶,۵	۲۵,۲	۳۶,۳	۹,۴	۲,۶	۲,۳۶	۳,۱۸	۴
	۴- گردشگری موجب ارتقای رفتار زیست‌محیطی شهروندان	۱۹,۲	۲۹,۵	۳۵,۹	۱۲	۳,۴	۲,۵۱	۳,۴۴	۳
	۵- گردشگری موجب بهبود طرّاحی شهری	۲۱,۸	۲۳,۹	۳۴,۶	۱۵,۴	۴,۳	۲,۵۶	۳,۵۸	۲
	۶- گردشگری موجب در دسترس بودن امکانات عمومی	۲۲,۸	۲۴,۵	۳۶,۳	۱۳,۹	۲,۵	۲,۴۹	۳,۴۴	۳

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۵ تابستان ۹۸
No.55 Summer 2019

پرسش‌ها، گزینه گردشگری موجب بهبود وضعیّت سرمایه‌گذاری در مناطق گردشگری شهر شیراز با میانگین (۳,۹۸) در رتبه اوّل قرار گرفته است.

۵-۲-۶-تفاوت میان مناطق در سطح توسعه گردشگری

در خصوص تفاوت در توسعه گردشگری یا اهمّیّت گردشگری از دیدگاه ساکنین مناطق، آزمون آنوا نشان داد ساکنین هر سه منطقه شهری شیراز در ارتباط با توسعه گردشگری نظر تقریبا یکسانی دارند. با این تفاوت که منطقه ۱ شهری شیراز با کمی اختلاف و با میانگین (۳,۵۴) در رده اوّل، منطقه ۸ با میانگین (۳,۴۸) در جای دوّم و منطقه ۳ با میانگین (۳,۴۵) در رتبه سوّم قرار دارد. بنابراین می‌توان این‌گونه بیان کرد که از دید ساکنین، هر سه منطقه به لحاظ پذیرش گردشگر و برخورداری جاذبه‌ها، از ظرفیّت لازم و بالایی جهت فعّالیّت برخوردار است.

از آزمون آنوا به بررسی تفاوت میان مناطق ۱، ۳ و ۸ شهری شیراز در توسعه گردشگری پراخته شده است. نتایج یافته‌ها حاکی از آن است که بالا بودن سطح معناداری (۰,۶۹۱) آماره فیشر نسبت به سطح خطای (۰,۰۵) مویّد این نکته است که تفاوت

جدول ۶: ادراک جامعه آماری از اثرات گردشگری بر بازساخت سیاسی- نهادی

(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

	مولّفه‌ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	میانگین فریدمن	رتبه
سطح ادراک از اثر گردشگری بر بازساخت سیاسی- نهادی	۱- گردشگری موجب بهبود عملکرد مدیران شهری در راستای مدیریّت شهر	۲۸,۹	۳۶,۴	۲۳	۹,۶	۲,۱	۲,۲۰	۳,۲۹	۴
	۲- گردشگری موجب افزایش آگاهی مدیران شهری در شیراز	۱۸,۱	۳۸,۲	۲۹,۴	۱۱,۸	۲,۵	۲,۴۲	۳,۸۲	۲
	۳- گردشگری موجب مدیریّت مطلوب مشکلات ترافیکی در شهر	۳۱,۸	۳۶,۸	۲۵,۱	۵,۹	۰,۴	۲,۰۶	۳,۱۰	۶
	۴- گردشگری موجب بهبود وضعیّت سرمایه‌گذاری در مناطق گردشگری شهر شیراز	۱۹,۸	۲۸,۳	۳۷,۶	۱۱,۸	۲,۵	۲,۴۹	۳,۹۸	۱
	۵- رشد و توسعه گردشگری در شیراز موجب درک مدیران از اثرات و پیامدهای مطلوب گردشگری	۲۵,۶	۲۹	۳۳,۶	۸,۸	۲,۹	۲,۳۴	۳,۶۴	۳
	۶- در راستای رشد و توسعه گردشگری هماهنگی بین مدیران و دیگر مسوولان شهری	۳۰,۳	۳۶,۶	۲۶,۹	۴,۲	۲,۱	۲,۱۱	۳,۱۶	۵

جدول۷: نتایج آزمون واریانس برای توصیف میانگین هر منطقه در توسعه گردشگری

(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

گردشگری							
منطقه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	اطمینان در سطح ۹۵ درصد		کمترین	بیشترین
					حدّ پایین	حدّ بالا		
۱	۸۰	۳,۵۴۱۷	۰,۶۱۲۸۹	۰,۰۶۸۵۲	۳,۴۳۵۰	۳,۶۷۸۱	۲,۳۳	۵,۰۰
۳	۸۰	۳,۴۵۵۰	۰,۷۱۰۵۸	۰,۰۷۲۴۴	۳,۲۹۶۹	۳,۶۱۳۲	۱,۸۹	۵,۰۰
۸	۸۰	۳,۴۸۵۴	۰,۶۱۱۲۹	۰,۰۶۸۳۴	۳,۳۴۹۴	۳,۶۲۱۵	۱,۳۳	۴,۵۶
کل	۲۴۰	۳,۴۹۴۰	۰,۶۴۴۸۸	۰,۰۴۱۶۳	۳,۴۱۲۰	۳,۵۷۶۰	۱,۳۳	۵,۰۰

جدول ۸: نتایج آزمون واریانس برای ارتباط بین‌گروهی و درون‌گروهی

(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

گردشگری	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره فیشر	سطح معناداری
بین‌گروهی	۰,۳۰۹	۲	۰,۱۵۵	۰,۳۷۰	۰,۶۹۱
درون‌گروهی	۹۹,۰۸۴	۲۳۷	۰,۴۱۸		
کل	۹۹,۳۹۳	۲۳۹			

جدول ۹: نتایج آزمون واریانس برای توصیف میانگین هر منطقه در بازساخت

(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

بازساخت							
منطقه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	اطمینان در سطح ۹۵ درصد		کمترین	بیشترین
					حدّ پایین	حدّ بالا		
۱	۸۰	۲,۵۲۹۷	۰,۵۷۲۳۰	۰,۰۶۳۹۸	۲,۴۰۲۳	۲,۶۵۷۰	۱,۲۳	۴,۲۳
۳	۸۰	۲,۲۰۴۳	۰,۶۰۳۰۵	۰,۰۶۷۴۲	۲,۰۷۰۱	۲,۳۳۸۵	۱,۰۳	۳,۵۳
۸	۸۰	۲,۴۰۴۵	۰,۵۷۷۰۷	۰,۰۶۴۵۲	۲,۲۷۶۱	۲,۵۳۲۹	۱,۴۰	۳,۸۳
کل	۲۴۰	۲,۳۷۹۵	۰,۵۹۷۱۴	۰,۰۳۸۵۵	۲,۳۰۳۵	۲,۴۵۵۴	۱,۰۳	۴,۲۳

جدول شماره ۱۰: نتایج آزمون واریانس برای ارتباط بین‌گروهی و درون‌گروهی

(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

بازساخت	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره فیشر	سطح معناداری
بین گروهی	۴,۳۱۰	۲	۲,۱۵۵	۶,۳۱۳	۰,۰۰۲
درون گروهی	۸۰,۹۱۲	۲۳۷	۰,۳۴۱		
کل	۹۵,۲۲۲	۲۳۹			

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۵ تابستان ۹۸
No.55 Summer 2019

چندانی از بابت توسعه گردشگری در سه منطقه وجود ندارد.

۵-۲-۷- تفاوت میان مناطق در بازساخت

جهت تعیین اختلاف در بازساخت میان سه منطقه مورد مطالعه آزمون آنوا نشان داد، منطقه ۱ شهری شیراز با میانگین (۲,۵۲) از وضعیّت بهتری نسبت به دیگر مناطق برخوردار است. بعد از آن منطقه ۸ یا بافت تاریخی با میانگین (۲,۴۰) و منطقه ۳ با میانگین (۲,۲۰) در مکان آخر بازساخت قرار دارد. این بدان معنی است که از دید ساکنین و کسبه بازساخت بیشتری در منطقه ۱ شهری شیراز صورت پذیرفته، همچنین منطقه ۸ از وضعیّت متوسّطی برخوردار است و در نهایت منطقه ۳ از وضعیّت مطلوبی در بازساخت منطقه‌ای برخوردار نیست. آزمون آنوا به تفاوت میان مناطق در بازساخت می‌پردازد. نتیجه برگرفته شده از آن، پایین بودن سطح معناداری (۰,۰۰۲) آماره فیشر نسبت به سطح خطای (۰,۰۵) را نشان می‌دهد که تفاوت تقریبا معناداری مابین بازساخت مناطق وجود دارد.

برای مقایسه زوجی مابین مناطق در تاثیر گردشگری بر بازساخت مناطق از آزمون شفه بهره گرفته شد. بدین ترتیب مقایسه زوجی نشان می‌دهد که بیشترین تفاوت در بازساخت منتجّ از گردشگری بین مناطق ۱ و ۳ اتّفاق افتاده است.

برای درک وضعیّت هر یک از مولّفه‌ها با توجه به فاصله‌ای بودن داده‌ها و درک تفاوت بین میانگین

جدول ۱۱: نتایج آزمون شفه برای مقایسه زوجی میان مناطق

(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

متغیّر وابسته: بازساخت							
	کد منطقه	کد منطقه	تفاوت میانگین	خطای استاندارد	سطح معناداری	اطمینان در سطح ۹۵ درصد	
						حدّ پایین	حدّ بالا
شفه	۱	۳	۰,۳۲۵۴۰*	۰,۰۹۲۳۹	۰,۰۰۲	۰,۰۹۷۸	۰,۵۵۳۰
		۸	۰,۱۲۵۱۶	۰,۰۹۲۳۹	۰,۴۰۱	-۰,۱۰۲۴	۰,۳۵۲۷
	۳	۱	-۰,۳۲۵۴۰*	۰,۰۹۲۳۹	۰,۰۰۲	-۰,۵۵۳۰	-۰,۰۹۷۸
		۸	-۰,۲۰۰۲۴	۰,۰۹۲۳۹	۰,۰۹۸	-۰,۴۲۷۸	۰,۰۲۷۳
	۸	۱	-۰,۱۲۵۱۶	۰,۰۹۲۳۹	۰,۴۰۱	-۰,۳۵۲۷	۰,۱۰۲۴
		۳	۰,۲۰۰۲۴	۰,۰۹۲۳۹	۰,۰۹۸	-۰,۰۲۷۳	۰,۴۲۷۸
* The mean difference is significant at the 0.05 level.							

وضع موجود و میانه نظری از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. در جدول شماره ۱۲، از آزمون تی، نتایج نشان می‌دهد که میانگین بدست آمده برای مولّفه بازساخت کالبدی برابر با (۲,۴) که در مقایسه با میانه نظری ۲,۵ میزان پایین‌تری را نمایش می‌دهد و نیز سطح معناداری محاسبه شده برای این مولّفه برابر با (۰,۰۰۰) است و بیانگر این موضوع است که اکثر پاسخگویان اذعان داشته‌اند که مولّفه بازساخت فیزیکی در اثر عملکرد گردشگری تاثیر کمی را پذیرفته است. میانگین بدست آمده از بازساخت اقتصادی (۲,۳) در مقایسه با میانه نظری ۲,۵ و سطح معناداری (۰,۰۰۰) نشان می‌دهد که در این مولّفه نظر عموم بر این بوده که گردشگری موجب بازساخت اقتصادی ضعیفی در مناطق شده است. در خصوص مولّفه بازساخت اجتماعی- فرهنگی میانگین بدست آمده عدد (۲,۲) را در مقایسه با میانه نظری ۲,۵ و سطح معناداری (۰,۰۰۰) نشان می‌دهد، این موضوع نیز بیانگر آن است که از دید ساکنین و کسبه، گردشگری در بازساخت اجتماعی- فرهنگی مناطق اثر چندانی بجای نگذاشته است. امّا در ارتباط با مولّفه بازساخت زیست‌محیطی میانگین ۲,۵ در قیاس با میانه نظری (۲,۵) و با سطح معناداری (۰,۰۰۰) نشان‌دهنده این است که در اثر گردشگری، بازساخت زیست‌محیطی در مناطق تاثیر به نسبت متوسّطی را پذیرفته است. در مورد بازساخت سیاسی- نهادی میانگین بدست آمده (۲,۲) در قیاس با میانه نظری ۲,۵ و با سطح معناداری (۰,۰۰۰) گویای این قضیّه است که گردشگری بر بازساخت سیاسی- نهادی کمترین اثرگذاری را گذاشته است. در نهایت میانگین کلّی از بازساخت در همه ابعاد آن عدد (۲,۳) را نمایش می‌دهد که در مقایسه با میانه نظری ۲,۵ و با سطح معناداری (۰,۰۰۰) این نتیجه بدست می‌آید که گردشگری تاثیر کمی بر بازساخت کلّی مناطق گذاشته است.

۵-۲-۸- آزمون فرضیّه‌ها

- فرضیّه فرعی اوّل

میان رشد گردشگری شیراز و بازساخت کالبدی رابطه معناداری وجود دارد.

H۱: میان رشد گردشگری شیراز و بازساخت کالبدی رابطه معناداری وجود دارد.

H۰: میان رشد گردشگری شیراز و بازساخت کالبدی رابطه معناداری وجود ندارد.

با توجه به فاصله‌ای بودن دو مولّفه بازساخت فیزیکی

جدول۱۲: نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای درک وضعیّت مولّفه‌های بازساخت در منطقه مورد مطالعه
(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

مؤلفه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	قدار تی	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت بین میانگین و میانه	سطح اطمینان در سطح ۹۵ درصد	
									حدّ پایین	حدّ بالا
بازساخت فیزیکی	۲۳۹	۲,۴	۰,۸۳۴	۰,۰۵۴	۱۰,۴۴-	۲۳۸	۰,۰۰۰	-۰,۵۶۳	۰,۶۷۰-	۰,۴۵۷-
بازساخت اقتصادی	۲۳۹	۲,۳	۰,۸۷۴	۰,۰۵۶	۱۱,۷۲-	۲۳۸	۰,۰۰۰	-۰,۶۶۲	۰,۷۷۴-	۰,۵۵۱-
بازساخت اجتماعی- فرهنگی	۲۳۷	۲,۳	۰,۷۲۱	۰,۰۴۶	۱۴,۵۹-	۲۳۶	۰,۰۰۰	-۰,۶۸۴	۰,۷۷۶-	۰,۵۹۲-
بازساخت زیست‌محیطی	۲۳۸	۲,۵	۰,۷۳۱	۰,۰۴۷	-۹,۶۲	۲۳۷	۰,۰۰۰	-۰,۶۵۶	۰,۵۴۹-	۰,۳۶۳-
بازساخت سیاسی- نهادی	۲۴۰	۲,۲	۰,۷۳۰	۰,۰۴۷	۱۵,۴۳-	۲۳۹	۰,۰۰۰	-۰,۷۲۷	۰,۸۲۰-	۰,۶۳۴-
بازساخت کلّی	۲۴۰	۲,۳	۰,۵۹۷	۰,۰۳۸	۱۶,۰۹-	۲۳۹	۰,۰۰۰	-۰,۶۲۰	۰,۶۹۶-	۰,۵۴۴-

و سطح رشد و توسعه گردشگری در شهر شیراز از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد میزان همبستگی میان این دو مولّفه (۰,۱۸۴) است و سطح معناداری (۰,۰۰۴) محاسبه شده است. از آنجا که سطح خطای بدست آمده کمتر از ۰,۰۵ است، می‌توان این‌گونه بیان کرد که میان دو مولّفه رابطه معناداری با ۹۹ درصد اطمینان وجود دارد. در نتیجه فرضیّه اوّل اثبات می‌شود.

- فرضیّه فرعی دوّم

بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت اقتصادی رابطه معناداری وجود دارد.

H۱: بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت اقتصادی رابطه معناداری وجود دارد.

H۰: بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت اقتصادی رابطه معناداری وجود ندارد.

نتایج نشان می‌دهد که بین دو مولّفه بازساخت اقتصادی و سطح رشد و توسعه گردشگری شهر شیراز میزان همبستگی برابر با (۰/۲۶۵) است و نیز سطح معناداری محاسبه شده برابر با (۰/۰۰۰) است. از آنجا که میزان خطای بدست آمده کمتر از ۰/۰۵ است، می توان اذعان داشت که بین دو مولّفه رابطه معناداری با ۹۹ درصد اطمینان وجود دارد، بنابراین با این نتایج فرضیّه دوّم تایید می‌شود.

- فرضیّه فرعی سوّم

بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت اجتماعی- فرهنگی رابطه معناداری وجود دارد.

H۱: بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت اجتماعی- فرهنگی رابطه معناداری وجود دارد.

H۰: بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت اجتماعی- فرهنگی رابطه معناداری وجود ندارد.

یافته‌های جدول ۱۵، مویّد این قضیّه است که میان دو مولّفه بازساخت اجتماعی- فرهنگی و سطح رشد و توسعه گردشگری میزان همبستگی برابر با (۰,۱۱۹) و سطح معناداری برابر با (۰,۰۶۷) است. بر این اساس

جدول ۱۳: نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای درک رابطه بین مولّفه‌های رشد و توسعه گردشگری و اثر گردشگری بر بازساخت فیزیکی

(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

		بازساخت فیزیکی	سطح رشد و توسعه گردشگری
بازساخت فیزیکی	میزان همبستگی	۱	۰,۱۸۴**
	سطح معناداری		۰,۰۰۴
	تعداد مشاهدات	۲۳۹	۲۳۹
سطح رشد و توسعه گردشگری شهر شیراز	میزان همبستگی	۰,۱۸۴**	۱
	سطح معناداری	۰,۰۰۴	
	تعداد مشاهدات	۲۳۹	۲۴۰
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			

جدول ۱۴: نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای درک رابطه بین مولّفه‌های رشد و توسعه گردشگری و اثر گردشگری بر بازساخت اقتصادی

(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

		بازساخت اقتصادی	سطح رشد و توسعه گردشگری
بازساخت اقتصادی	میزان همبستگی	۱	۰,۲۶۵**
	سطح معناداری		۰,۰۰۰
	تعداد مشاهدات	۲۳۹	۲۳۹
سطح رشد و توسعه گردشگری شهر شیراز	میزان همبستگی	۰,۲۶۵**	۱
	سطح معناداری	۰,۰۰۰	
	تعداد مشاهدات	۲۳۹	۲۴۰
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۵ تابستان ۹۸
No.55 Summer 2019

و با مقدار مفروض ۰,۰۵ این نتیجه استنتاج می‌شود که میان این دو مولّفه رابطه معناداری وجود ندارد، از این‌رو فرضیّه سوّم رد می‌گردد.

- فرضیّه فرعی چهارم

بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت زیست‌محیطی رابطه معناداری وجود دارد.

H۱: بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت زیست‌محیطی رابطه معناداری وجود دارد.

H۰: بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت زیست‌محیطی رابطه معناداری وجود ندارد.

بر اساس آزمون پیرسون میان مولّفه‌های بازساخت زیست‌محیطی و سطح رشد و توسعه گردشگری میزان همبستگی برابر با (۰,۰۸۵) و سطح معناداری (۰,۱۸۹) است. با این وصف و با توجّه به مقدار مفروض ۰,۰۵ میان دو مولّفه رابطه معناداری وجود ندارد، در نتیجه فرضیّه چهارم رد می‌گردد.

- فرضیّه فرعی پنجم

بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت سیاسی - نهادی رابطه معناداری وجود دارد.

H۱: بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت سیاسی - نهادی رابطه معناداری وجود دارد.

H۰: بین رشد گردشگری شیراز و بازساخت سیاسی - نهادی رابطه معناداری وجود ندارد.

میان مولّفه‌های بازساخت نهادی- سیاسی و رشد

جدول۱۵: نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای درک رابطه بین مولّفه‌های رشد و توسعه گردشگری و اثر گردشگری بر بازساخت اجتماعی - فرهنگی
(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

		اثر گردشگری بر بازساخت اجتماعی – فرهنگی	سطح رشد و توسعه گردشگری
بازساخت اجتماعی– فرهنگی	میزان همبستگی	۱	۰,۱۱۹
	سطح معناداری		۰,۰۶۷
	تعداد مشاهدات	۲۳۷	۲۳۷
سطح رشد و توسعه گردشگری شهر شیراز	میزان همبستگی	۰,۱۱۹	۱
	سطح معناداری	۰,۰۶۷	
	تعداد مشاهدات	۲۳۷	۲۴۰

جدول۱۶: نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای درک رابطه بین مولّفه‌های رشد و توسعه گردشگری اثر گردشگری بر بازساخت زیست‌محیطی
(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

		اثر گردشگری بر بازساخت زیست‌محیطی	سطح رشد و توسعه گردشگری
بازساخت زیست‌محیطی	میزان همبستگی	۱	۰,۰۸۵
	سطح معناداری		۰,۱۸۹
	تعداد مشاهدات	۲۳۸	۲۳۸
سطح رشد و توسعه گردشگری شهر شیراز	میزان همبستگی	۰,۰۸۵	۱
	سطح معناداری	۰,۱۸۹	
	تعداد مشاهدات	۲۳۸	۲۴۰

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۵ تابستان ۹۸
No.55 Summer 2019

و توسعه گردشگری شهر شیراز در آزمون پیرسون میزان همبستگی (۰,۲۱۳) و سطح معناداری (۰,۰۰۱) است. در این رابطه با توجّه به این‌که میزان خطای بدست آمده کمتر از ۰,۰۵ است، این نتیجه حاصل می‌شود که میان این دو مولّفه با ضریب اطمینان ۹۹ درصد رابطه وجود دارد، هرچند که این رابطه ضعیف است. از این‌رو فرضیّه پنجم ثابت می‌شود.

۶-نتیجه گیری

بازساخت در همه مقوله‌های یک جامعه رسوخ کرده است. بر مبنای پژوهش‌های صورت گرفته مشخّص شد که اگر واژه بازساخت را محدود به موضوعی خاص بدانیم، دچار خطای علمی شده‌ایم. در همین راستا؛ ما در ارتباط با پژوهش مورد نظر، سعی نمودیم به بررسی ابعاد مختلف بازساخت در شهر و ارتباط میان گردشگری و نقش آن در بازساخت شهر شیراز بپردازیم. نتایج مستخرج استنباط کردند که در هر دو مبحث گردشگری و بازساخت، منطقه ۱ شهر شیراز از وضعیّت بهتری برخوردار است. این‌که منطقه ۱ شهری شیراز در هر دو قضیّه سطح توسعه گردشگری و بازساخت در ابعاد مختلف آن از دید ساکنین و کسبه وضعیّت مناسب‌تری را داراست، با مشاهدات محقّق همخوانی دارد. بدین

جدول ۱۷: نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای درک رابطه بین مولّفه‌های رشد و توسعه گردشگری و اثر گردشگری بر بازساخت نهادی- سیاسی
(منبع: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۶)

		اثر گردشگری بر بازساخت نهادی	سطح رشد و توسعه گردشگری
بازساخت نهادی- سیاسی	میزان همبستگی	۱	۰,۲۱۳**
	سطح معناداری		۰,۰۰۱
	تعداد مشاهدات	۲۴۰	۲۴۰
سطح رشد و توسعه گردشگری شهر شیراز	میزان همبستگی	۰,۲۱۳**	۱
	سطح معناداری	۰,۰۰۱	
	تعداد مشاهدات	۲۴۰	۲۴۰

صورت که وضعیّت خیابان‌ها و کوچه‌ها از بابت پاکیزگی، زیرساخت‌ها، مکان‌های تجاری و مغازه‌ها، پیاده‌روها، ایجاد پارک، متراژ منازل مسکونی و نمای آن‌ها، تفاوت فاحشی نه تنها با دو منطقه دیگر بلکه با دیگر مناطق شهر شیراز مشاهده می‌گردد. نتایج برگرفته از نظرسنجی ساکنین و مشاهدات محقّق نشان می‌دهد، گردشگری بر بازساخت‌های فیزیکی، اقتصادی و نهادی- سیاسی هر سه منطقه ۱، ۳ و ۸ اثرگذار بوده و بر بازساخت‌های اجتماعی- فرهنگی و زیست‌محیطی مناطق اثرگذار نبوده و در واقع اثر منفی داشته است. از دید محقّق بر اساس مطالعات و یافته‌ها و نظرسنجی از مردم، موضوعی است که به نظر می‌رسد در وهله نخست به دیدگاه مسوولین و برنامه‌ریزان و برنامه‌ریزی اصولی و علمی و اقدامات در جهت ارتقای وضعیّت فیزیکی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست‌محیطی مناطق و در نهایت شهر و کشور برمی‌گردد. به‌نظر مقوله‌ای که در بازساخت شهرها و در نهایت کشور بیشترین اثرگذاری را دارد، بازساخت نهادی- سیاسی است. بنابراین اگر در نوع نگاه مسوولین و جذب افراد متخصّص در هر حوزه شهری و عملیّاتی و یا گردشگری تجدید نظر صورت گیرد، آن زمان می‌توان چنین انتظار داشت که بازساخت در هر بُعد آن در یک محلّه یا شهر و یا در سطح کلان یک کشور به انجام خواهد رسید.

در مباحثی که گذشت، با مطالعه پژوهش‌های صورت گرفته در بیشتر کشورهای توسعه‌یافته و بعضا در حال‌توسعه، ملاحظه شد گردشگری زمانی می‌تواند کارگشا و کاتالیزور باشد و به رونق مناطق کمک کند، که زیرساخت‌های آن توسط مسوولین ذیربط ایجاد و احداث شود و مردم ساکن در منطقه گردشگری از منافع حاصل از آن منتفع شوند، در غیر اینصورت با عدم بهره‌مندی آحاد جامعه از گردشگری، ساکنین به ارتقای اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و فیزیکی در محلّ سکونتشان دست نمی‌یابند و خود بر ضدّ گردشگری عمل می‌نمایند، تا جایی‌که از روی عدم بازساخت اقتصادی دست به دزدی از گردشگران می‌زنند و یا از روی عدم آگاهی و آموزش و عدم بازساخت اجتماعی- فرهنگی، به تخریب آثار تاریخی متعلّق به خود می‌پردازند.

۷- منابع

- اداره کل میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری استان فارس، (۱۳۸۹)، «طرح جامع گردشگری استان فارس» مطالعات زیست‌محیطی، جلد چهارم، فصل دوم، ۱۷۸-۱۷۱.
- پاکشیر، عبدالرضا و صرافی، مظفر، (۱۳۸۶)، «عوامل مؤثر بر فرآیند بازساخت کالبدی کلانشهر، مورد پژوهش محدودهٔ شمال غرب شیراز (۱۳۸۳-۱۳۵۷)» پژوهشنامه علوم انسانی، ۵۳. ۳۶-۱۳.

- علی‌اکبری، اسماعیل، طالشی، مصطفی و حاجامینی، نیره، (۱۳۹۴)، « نقش اقتصاد محلّی در جریان مازاد و بازساخت نظام شبکه منطقه‌ای (مورد: استان کرمان)» فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۳ (۳)، ۹۲-۷۱.
- Agarwal, S. (2002). Restructuring seaside tourism the resort lifecycle. Annals of Tourism Research, 29 (1). 25-55.
- Ashworth, G., & Page, J. S. (2011). Urban tourism research: recent progress and paradoxes. Tourism Management, 32. 1-15.
- Brenner, N. (2009). Restructuring, rescaling, and the urban question. Critical Planning, 61-79.
- Chang, T. C., Milne, S., Fallon, D., & Pohlman, C. (1996). Urban heritage tourism, the global-local nexus. Annals of Tourism Research, 23 (2). 284-305.
- Craggs, R. (2008). Tourism and urban regeneration: an analysis of visitor perception, behaviour and experience at the Quays in Salford. Management and Management Sciences Research Institute.
- Firman, T. (1998). The restructuring of Jakarta metropolitan area a "global city" in Asia. Elsevier Science Ltd. 15 (4). 229-243.
- Griffin, T., Hayllar, B., & Edwards, D. (2008). Places and people: a precinct typology. Annals of Tourism Research, 35 (4). 39-59.
- Heying, C. H., Burbank, M. J., & Andranovich, G. (2006). World class: using the Olympics to shape and brand the American metropolis. Tourism, Culture, and Regeneration. Oxfordshire OX10 8DE. 101-108.
- Kokx, A., & Kempen, R. V. (2009). Joining forces in urban restructuring: dealing with collaborative ideals and role conflicts in Breda, the Netherlands. Environment and Planning A. 41. 1234-1250.
- Pacione, M. (1992). Citizenship, partnership and the popular restructuring of U.K. urban space. Urban Geography, 13 (5). 405-421.
- Pohlmann, C. (1994). The restructuring of the Montreal tourism industry: A sectoral analysis. Department of Geography McGill University, Montreal.
- Rafail, P. (2016). Protest in the city: Urban spatial restructuring and dissent in New York, 1960-2006. Urban Studies Journal Limited 2016 Reprints and Permissions: Sagepub.co.uk, 1-17.
- Smith, M. K. (2006). Towards a cultural planning approach to regeneration. Tourism, Culture, and Regeneration. Oxfordshire OX10 8DE. 1-9.
- Soja, E., Morales, R., & Wolff, G. (1983). Urban restructuring: an analysis of social and spatial change in Los Angeles. Economic Geography, 59 (2). 195-230.
- Stevenson, D. (1998). Agendas in place: urban and cultural planning for cities and regions. Rural Social and Economic Research Centre. Central Queensland University, Rockhampton, Queensland.
- Van Bekhoven, E., & Kempen, R, V. (2003). Social effects of urban restructuring: A case study in Amsterdam and Utrecht, the Netherlands. Housing Studies. 18 (6). 853–875.
- White, P. (1998). Social inequalities and urban restructuring. GeoJournal, 46. 1-5.
- Zhang, S. (2013). Rethinking urban expansion and restructuring of globalizing Shanghai: A case study of high-speed rail's unsustainable impacts on nearby communities in Shanghai's southwest rural fringe. University of Wyoming.